

LIEFDE MAAKT ZIENDE

positieve geondheid

1 september 2024

Voorgangers: Ria Keijzer-Meeuwse en Tamme Wiegersmal

Welkom

Lied: Welkom (Dit huis is een huis waar de deur open staat)

Inleiding en gebed

Vandaag staat het verhaal van Bartimeus centraal. Met als sleutelwoorden: blindheid en verandering, ziende worden. Bij Marcus, die het vertelt, volgen op dit verhaal de intocht in Jeruzalem, confrontaties met de autoriteiten, onderricht van Jezus en een blik op de toekomst. Die blik heeft een profetisch en bewustmakend karakter. Mensen hebben de eeuwen door hoop en perspectief gezocht en gevonden in geloof en spiritualiteit. Die geven kracht en zetten je in de actiestand. Dat beek eeuwen geleden en dat geldt ook vandaag.

Maar ondertussen vechten deze twee om voorrang: het goede leven dat we koesteren en het kwaad waarmee we worstelen. Het Kyriegebed biedt ons een uitweg. We leggen wat op ons drukt neer bij God, of zo u wilt bij de Eeuwige, of zo u wilt bij het licht waarin we geloven. Laten we nu bidden vanwege de nood van de wereld, waarbij onze eigen zorgen zijn inbegrepen.

Laten we bidden.

Goede God,

We zijn geroepen tot humaniteit. Maar vaak lukt het niet om die naaste te zijn voor een ander die we zo graag zouden willen zijn.

Wij verlangen naar gerechtigheid, naar eerlijkheid en een integere omgang. Maar er is onrecht alom. En in onze reactie daarop voelen we onmacht en onvolmaaktheid. En waar geweld de toon zet zien we onwil tot vrede.

Wij verlangen naar heelheid, naar liefdevolle relaties. Maar er is eenzaamheid en soms vervreemden we van elkaar.

Wij verlangen naar diepgang en tekenen dat U er bent. Maar de leegte laat zich niet zomaar vullen en over blijven duizend vragen. Vanwege gezondheid, kinderen in de knel oorlogen met weerzinwekkende impact, spanningen die verlammen, een kerk die slinkt, wereldverhoudingen die op scherp staan, vluchtelingenstromen en zoveel meer.

Heer, ontferm U en geef dat we vasthoudend zijn in het geloof dat Uw wereld komen zal en dat wij daaraan kunnen bijdragen door elkaar te zien als medemens, ongeacht aard, cultuur of achterland. Wees in ons midden, genees ons van blindheid en scherp ons geweten, zodat we zien waar we nodig zijn.

Dat het verhaal van vandaag ons hoop geeft en dat Uw licht blijvend schijnen zal over ons en over allen die lijden.

Daarom roepen wij tot U: Kyrie Eleison,

En we bidden zingend: "dat mijn oor het ongehoorde horen mag, dat ik bedacht ben op wat ik zie en er op uit ben vrede te stichten, in liefde" Amen.

Lied: Hore mijn oor

Lezing: Marcus 10: 46-52

Ze kwamen in Jericho en toen hij en zijn leerlingen de stad weer uitgingen met een grote menigte mensen achter hen aan, zat daar langs de weg een blinde te bedelen, een zekere Bartimeus, de zoon van Timeus.

Toen hij hoorde dat Jezus van Nazareth langs kwam, begin hij te schreeuwen: "Jezus, Zoon van David, heb medelijden met me!" Op strenge toon zei men hem dat hij zijn mond moest houden.

Maar hij schreeuwde des te harder: "Zoon van David, heb medelijden met me!"

Jezus bleef staan en zei: "Roep hem hier".

De mensen zeiden tegen de blinde : "Laat de moed niet zakken! Sta op : hij roept je".

Hij gooide zijn mantel af, sprong overeind en kwam naar Jezus toe.

"Wat kan ik voor u doen?", vroeg Jezus. "Wat wilt u?"

"Weer zien, rabbi", antwoordde de blinde.

"U kunt gaan", zei Jezus, "uw geloof heeft u gered"

Meteen kon hij weer zien, en hij volgde Jezus op zijn weg naar Jeruzalem.

Lied: De Heer heeft mij gezien

Verhaal: Bartimeus in gesprek met zijn blindengeleidehond

Bartimeus, wie kent hem niet. De man met die oude jas, daar bij de poort van Jericho. Een vertrouwd plaatje met vandaag in deze dienst een minder vertrouwd praatje. Bartimeus gaat namelijk in gesprek met zijn blindengeleidehond. Het was Karel Eijkman die het bedacht. Zijn tekst heb ik wat toegeschreven naar deze liturgie. Het is een gesprek nadat Bartimeus ziende is geworden.

Ja, rustig maar, brave hond. Ik ga je heus niet wegdoen hoor. Ze zeggen wel: "je bent nu niet blind meer, dus heb je geen hond meer nodig", maar zo is het niet. Je blijft mijn hond. Tegen jou kan ik zeggen wat ik maar wil. Alles. En je vertelt het nooit verder. Je neemt mij serieus.

Dat is trouwens het belangrijkste: dat je gehoord wordt, serieus genomen. Ik heb het meegemaakt als bedelaar. Gesnakt heb ik er naar. Gewoon een beetje aandacht en liefde. En aanspraak. Maar mensen zeiden "Houd je mond, schreeuwlelijk. Je hebt hier niets te zoeken". Totdat die ene kwam, Jezus. Ik werd ziende.

"Jouw geloof heeft je gered" zei Hij. Alsof ik het niet aan Hem maar aan mezelf te danken had. Nou ja: hij heeft geen ongelijk. Je moet het namelijk wel echt willen. En als je iets wilt, dan kan het soms ook echt gebeuren! Kijk maar naar mij. Ik was na die ontmoeting niet langer blind! Wat een feest, hoor ik je denken.

Maar, feest? Eerst was ik er helemaal vol van, dat ik kon zien. Ik kon mijn geluk niet op. Bloemen die ik alleen nog maar geroken had kon ik nu zien. Het water dat ik gevoeld had en de rivier... ik kon alles nu met eigen ogen zien stromen.

Het gekke was dat ik veel herkende, alsof ik het al eerder had gezien. De bomen zagen er uit zoals ze geruist hadden. Het brood zag er uit zoals het gesmaakt had.

Maar toen op een dag was die eerste betovering verdwenen. Ik liep met jou aan de rand van de stad. Het was er smerig, triest en troosteloos. Er hingen mannen rond die ik niet vertrouwde. En het regende ook nog. Op de televisie zag ik alleen maar ellende. Nee, jij merkte er niets van, jij lag daar maar. Jij sliep. Zoals zovelen.

Ik had toen ik blind was mijn oren niet in mijn zak natuurlijk. Maar om al die dingen nu opeens te zien, met eigen ogen,...dat viel me niet mee.

Bij de televisie deed ik mijn ogen dicht. "Ik kijk niet meer, nooit meer" zei ik, "ik word gewoon weer blind. Ik trek me gewoon weer terug achter de donkere glazen van mijn bril. De wereld is niet om aan te zien, dus hoef ik de wereld ook niet te zien. Punt uit".

Maar.... Dat kan ik niet maken tegenover Jezus. Hij heeft me mijn gezicht terug gegeven, en nu moet

ik wat terugdoen: mijn ogen de kost geven! Dat ben ik aan Hem verplicht. Weet je, mensen hebben hun ogen niet alleen voor mooi-kijkerij, toch? Als er iets mis is of beter kan, dan moeten ze dat onder ogen durven zien. Je bent niet geboren om blind te blijven, je moet ziende worden!

Daarom moesten we maar eens gauw naar buiten gaan, trouwe hond. En kijken of we nog wat voor mensen kunnen betekenen. Dat is beter dan hier maar zitten te knorren over wat er in de wereld allemaal niet deugt...

Dat knorren of dat staren, dat leidt namelijk helemaal tot niets.... Kom op, vriend, laten we gaan en zien waar we nodig zijn.

Bartimeus, opnieuw geboren en getogen, ontwaakt. Klaar voor een lichtend spoor. We zingen erover.

Lied: Uw lichtend spoor

Overdenking

Als de betovering voorbij is staat Bartimeus oog in oog met een wereld die hem tot de verzuchting brengt "Je kunt maar beter blind zijn".

Het is Karel Eijkman, die het bedacht: Bartimeus die zijn hart uitstort bij zijn beste vriend, zijn blinde geleide hond.

Blindheid klinkt in het verhaal als een medische diagnose, maar theologisch is het beeldspraak. Jezus zegt elders dat Hij in beelden spreekt omdat de discipelen en anderen "ziende blind zijn en horende doof". Dan heeft Jezus het eigenlijk vooral over zijn lijden dat gaat komen. Daar ga ik nu verder niet op in. Wat Jezus er in elk geval mee zegt tegen die volgelingen in de eerste eeuw: weet dat het radicaliteit vraagt als je principes hebt. Weet dat je je leven erdoor kunt verliezen zodra je Mij volgt. Onbegrip en weerstand zullen over je komen. Jezus ondervond het zelf, en ook vandaag kennen we de offers als we ons in de geest van Jezus of vanuit andere bronnen inzetten voor een leefbare wereld.

Ik vind het verhaal van Bartimeus theologisch en maatschappelijk uitermate boeiend. Graag reis ik er puntsgewijze met u doorheen.

1. Het verhaal van Bartimeus speelt zich af in Jericho, vanouds een tol- en grensplaats. Dat is feitelijk zo, maar het is theologisch en kantelpunt: hier beginnen de verhalen die toeleiden naar Jezus dood. Zonder lijden, tegenslag of offers geen opstanding.

2. De blinde man. Het verhaal staat ook elders in de Bijbel. Mattheus spreekt zelfs van twee blinden. Maar Marcus is de enige die de blinde een naam geeft. Hij is bar (dat betekent: zoon) van Timeus. Bar-Timeus dus. Marcus haalt de blinde uit de anonimiteit; wie weet is het een stille wenk aan ons! Geef de naamlozen een naam, de stemlozen een stem. Dat onze politici het ter harte nemen, tussen wetgeving en barmhartigheid in.

3. Bartimeus bedelt. Er is geen andere keuze: De sociale wetgeving van die dagen voorziet niet in zijn onderhoud. Hij kiest een slimme plek. Zoals de straatkrantverkoper niet in een afgelegen plantsoen gaat staan maar bij de supermarkt, zo kiest Bartimeus voor de poorten van Jericho.

Daar komen de marktlui. Daar mag je uitgaan van geldverkeer en drukte.

Daar komen de pelgrims, op doorreis naar Jeruzalem. Bij hen mag je toch reken op compassie en vrijgevigheid?

Economisch en diaconaal is dit dus de plek waar je zijn moet als je afhankelijk bent. Het is ook de plek waar de laatste nieuwtjes worden uitgewisseld. En dat is als je blind bent, denk ik, nooit weg. Hier hoort Bartimeus wat er zoal speelt en dus hoort hij ook dat Jezus in aantocht is. Met alle kracht die in hem is roept hij Hem.

4. Maar dan zijn er die omstanders. De tekst zegt dat ze snauwen (dat staat letterlijk). Ze snoeren Bartimeus de mond. Waarom? Komt dit voort uit vooroordelen? Hebben ze zich het “eigen volk eerst” eigen gemaakt? Of willen ze als populistische fans of fanatieke vromen zelf eersterangs staan? We zullen het nooit weten. Maar feit is dat Jezus eerst die omstanders aanspreekt. “Roep hem” zegt Hij tegen hen. Hij zegt niet: “Riep je mij, Bartimeus, dan kom ik nu naar je toe”? Nee, de omstanders worden aangemoedigd Bartimeus te roepen. Dat is subtiel maar zo belangrijk: hiermee worden die (in zekere zin blinde) jouwende omstanders uitgedaagd om de principes van Jezus waar te maken. Zij moeten een stap opzij doen en Bartimeus krijgt de ruimte! Zoals we dat elke keer weer bij Jezus zien.

5. De ontmoeting tussen Bartimeus en Jezus kent een pastoraal moment. Jezus opent met “wat wilt u dat ik voor u doe?” Met die vraag begint eigenlijk elke hulp, elk aanbod, elk gebaar van goedheid. Niet met een tip, een advies, wat jij ergens hebt gelezen of zelf hebt meegemaakt. Nee, die ander staat centraal. “Wat heb jij nu nodig?” Bartimeus vraagt om medelijden. In het grieks staat daar de term “eleison”. Dat kennen we van het gebed, waarin wij bidden om ontferming voor mens en wereld. Eleison, ontferming, impliceert dat je geraakt wordt door de situatie van de ander. Dat is de kern van een Kyriegebed en naar mijn smaak het begin van alle medemenselijkheid.

6. Bartimeus spreekt Jezus tweemaal op een bijzondere manier aan. Hij zegt “Zoon van David” en later “Rabboeni” tegen Hem. Tot dit moment is er niemand anders geweest tijdens de rondreis van Jezus die Hem zo aansprak. Maar hier gebeurt het: Jezus wordt – theologisch gezegd - erkend als de Messias. Het gesprek wordt afgesloten met: “Je geloof heeft je gered”. Jezus zegt niet “Ik heb je gered”. Nee: “Jouw geloof heeft je gered”. Het gaat kennelijk niet om het wonder, maar om geloof dat er verandering mogelijk is. En waar dat bestaat – geloof in verandering - daar is bevrijding en genezing mogelijk. Laten we dus voorzichtig zijn met wonderdoenerij: Jezus wil hier duidelijk niet gezien worden als een tovenaer, maar als iemand die - via mensen! - de weg opent van blindheid naar zien.

7. Bartimeus gooit zijn jas weg. Het kledingstuk waaraan hij altijd te herkennen was. “Die man bij de poort, met z’n oude jas”. Het staat voor zijn oude leven, zijn lot. Hij gooit het weg. Herkenbaar! Soms moet je een daad stellen, oude schepen verbranden, je oude jas weggoeien, je huis of je kerk herschikken, rigoureuus breken met wat verkeerd is.... Dat alles heet: ziende worden!

8. Bartimeus staat op. Ik heb me tijdens mijn studie veel verdiept in bevrijdingstheologie. Daar is ontstaan een daad van verzet tegen de dood maar vooral tegen het lot, tegen wat mensen belet om zichzelf te ontwikkelen. Ik betrok in mijn scriptie latijns amerika, waar via religieuze impulsen alfabetisatie op gang kwam. Zo werd de weg geopend naar maatschappelijke en individuele ontwikkeling. Bewustheid, gaandeweg ziende worden. Ik zie het patroon terug bij Oikocredit, ooit door de wereldraad van kerken opgezet, met microkredieten. Ik moet denken aan de tot slaaf gemaakten die hun lot te boven kwamen. Aan mensen die gaan voor duurzaamheid; ze staan op tegen wat de aarde aantast. Aan prinses Laurentien die gewaagd haar solidariteit gaf aan gedupeerden van de toeslagenkwestie. En aan mensen die zich niet vereenzelvigen met hun ziekte of het noodlot.

Hen vind ik o.a. terug bij de bekende Belgische psychiater Dirk de Wachter. Een geweldig mens, vind ik. Hij signaleert in zijn praktijk dat we in een soort geluks- en gezondheidskramp terecht zijn gekomen. We zijn steeds minder bestand tegen ziekte en tegenslag omdat het altijd ‘top’ moet zijn. In zijn boek “de kunst van het ongelukkig zijn” (een aanrader) stelt hij - in tal van voorbeelden om ons aan te spiegelen - dat we weg moeten uit die kramp. Ongeluk, ziekte, tegenslag, dood, pech, noodlot horen bij het leven. Wie dat accepteert richt zijn energie en focus (in situaties van fysieke of mentale neergang) op wat waardevol is, in alle kwetsbaarheid en onvolmaaktheid. Hij komt tot mijn verrassing uit bij het oeroude beginsel van de verbinding en naastenliefde. Nabijheid van anderen is

helend. Maar je bent ook zelf aan zet. Sta op en vind manieren om van betekenis te worden of te blijven voor anderen. Bedenk hoe je in verbinding kunt zijn met je omgeving. Dat werkt als een medicijn. Nee, er zijn geen toverformules bij opstaan, en soms ben je lamgeslagen of even helemaal weg. Maar ik herken wel dat mensen soms vastzitten in hun gevoel van vergane dromen, terugloop, rouw, gebrek aan eigen waarde, ziekte of slachtofferschap. Sommige mensen hebben geen ziekte maar ZIJN de ziekte; er is niks anders meer. De verbinding zoeken met anderen, je nuttig maken, deel worden van een gemeenschap of een groep (dat kan ook een lotgenotengroep zijn).... Dat schakeltje aan de ketting worden dat de wereld mooier maakt. Het is van wezenlijk belang voor je welzijn. Daarin 'opstaan' geeft je kracht, zelfwaarde en voldoening.

Het verhaal van Bartimeus illustreert dat je zelf een stukje bent van de verandering. "Je geloof in verandering" en je eigen stap daarin en de openheid naar mensen die je willen helpen of met je meeleven, brengen een kantelpunt. Ligt de focus op 'opstaan en verder gaan', dan kom je verder dan wanneer je aldoor bezig bent met je lijf, het geluk of de kramp van vandaag waarin ons wordt geleerd dat we de allerbeste versie van onszelf moeten worden. Hoe eenzaam kan dat maken, denk ik dan.

Een beetje meer ziende worden heeft voor mij alles te maken met de kracht van de liefde. Dat lijkt mij een prima gedachte voor bij de koffie of voor een goed gesprek in de komende week.

Liefde maakt blind? Welnee. Liefde maakt ziende! Amen.

Lied: Als wild gras

Voorbeden

Wat is het een voorrecht om gelukkig, gezond en zorgeloos te zijn.

Hoe moeilijk kan het zijn om in je leven nauwelijks de zon door de wolken te zien breken.

Als het niet goed gaat, wat goed is het om bij jou te schuilen.

Sommigen willen alleen zijn, anderen trekken zich terug uit schaamte of trots.

Anderen worden weggejaagd –de grens over- omdat we geen zin hebben in gemok.

Help ons om zichtbaar te zijn voor de mensen die het niet goed gaat, midden in onze samenleving.

Iedere dag zien we het aan ons voorbij trekken: Gaza, Oekraïne, Sudan.

Wij denken aan de tallozen die slachtoffer worden van oorlogsgeweld.

Dat de machthebbers positief gezond mogen worden!

In ons eigen bestaan telt het ook!

Een vriendengroep is er niet alleen voor de lol

Een geloofsgemeenschap niet alleen voor de keurig aangeklede

Het stadscentrum niet alleen voor de yuppen

Het tv-programma niet alleen voor mooie mensen.

Mogen we schuilen bij jou, ook in verdrietige tijden?

Dat wij elkaar zien als mede-mens

Open ons de ogen Jij bron van licht.

En we horen wat in het Voorbedenboek staat geschreven (..)

Voor onszelf bidden we.....

Wij die met eigen ogen de ander soms niet zien staan. Jij weet hoe verder!

Tot hier toe zijn we gespaard. Dat diep in ons geweten Opnieuw het licht ontwaakt!

Tafellied: Waar vriendschap is

Breken en delen

Lied: `Bij alles wat gebeurt

Zegen

Woorden om mee te nemen voor onderweg:

Moge jouw leven voor anderen tot zegen zijn.

Dat je ogen kijken met mildheid,
dat je handen open zijn en opbouwen,
dat je luistert en inzicht verwerft,
dat je woorden oprecht zijn
en dat je bewogen bent
om ieder mens op je weg.

Weet je gezegend.

“Ga met God en Hij zal met je zijn”.

Amen